

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií, Katedra politologie

Pavel Pospíšek

**Politické strany v ČR
a kvóty pro ženy do politiky**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Pavel Pospíšek**

Vedoucí práce: **PhDr. Jitka Gelnarová, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

POSPÍŠEK, Pavel. *Politické strany v ČR a kvóty pro ženy do politiky*. Praha, 2015. 31 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jitka Gelnarová, Ph.D.

Abstrakt

Tato bakalářská práce zkoumá postoje současných českých parlamentních stran k tématu zavádění kvót pro ženy do politiky. Klade si za cíl zjistit, jakou prioritu tomuto tématu přikládají ve svých programech a zda existuje rozpor mezi tím, co deklarují a kroky, které následně reálně podnikají. V současné době se procentuální zastoupení žen v politice pohybuje kolem 20 %. Česká republika se zatím nepokoušela o plošnou implementaci kvót pro ženy. Na vnitrostranické úrovni se však s přijetím různých podpůrných opatření u některých stran setkat můžeme. Autor práce analyzuje postoje současných parlamentních stran s přihlédnutím k vývoji procentuálního zastoupení žen v případě déle existujících subjektů. Také se zaměřuje na dvojí chápání politiky rovných příležitostí a rozdílnost náhledu na celé téma zavádění kvót pro ženy do politiky jako na afirmativní akci a na pozitivní diskriminaci.

Abstract

This thesis deals with political parties in the Czech republic which are currently in the parliament and their attitude towards implementing quotas. It's goal is to find out the importance of this topic for the parties in their election programmes and regulations and whether there is a clash between what parties declare and how they act in the real political life. There is about 20 percent of women in politics in the Czech republic at the present time and there has been no attempt to increase this number by implementing law quotas. Nevertheless we can come across some backup actions at an intraparty level. The author analyses attitudes of the current parliamentary parties with regards to the development of women's political representation in case of older political subjects. His focus is also to present the difference in understanding quotas as affirmative action or positive discrimination.

Klíčová slova

Kvóty, Ženy v politice, Afirmativní akce, Pozitivní diskriminace, Politické strany ČR

Keywords

Quotas, Women in politics, Affirmative action, Positive discrimination, Political parties in the Czech republic

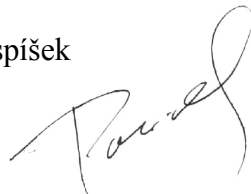
Rozsah práce: 64.262 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. 5. 2015

Pavel Pospíšek

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svým nejbližším za jejich podporu a soucítění. Speciální poděkování patří vedoucí mé práce, PhDr. Jitce Gelnarové, za její trefné připomínky a komentáře k průběžně odevzdávaným textům, za její čas a ochotu a za její nekonečnou trpělivost, bez které by tato práce nikdy nevznikla.

Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

Pavel Pospíšek
IPS FSV UK
4. 6. 2014

Teze bakalářské práce

Téma: Politické strany v ČR a kvóty pro ženy do politiky

Řešitel: Pavel Pospíšek

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Gelnarová, PhD.

1. Vymezení předmětu zkoumání

Česká republika je jednou ze zemí, kde se vyskytuje početní převaha mužů v politice. Politická reprezentace žen se pohybuje okolo 20 %. V Poslanecké sněmovně PČR je k 4. červnu 2014 zastoupeno 19,5 % žen, ve vládě ČR 17,65 % a v Senátu PČR 17,3 %.¹ Jedním z opatření, která jsou zaváděna za účelem zvýšení politické reprezentace žen, jsou kvóty pro ženy do politiky.

Předmětem této práce bude analýza postojů politických stran České republiky k problematice afirmativní akce týkající se politické reprezentace žen, jejich návrhů a programových bodů týkajících se reprezentace žen v politice a zavedení kvót pro ženy do politiky v časovém období od vzniku České republiky (1993) do současnosti.

2. Cíle bakalářské práce

Cílem této práce bude zjistit, jak politické strany v České republice v minulosti nahlížely a dnes nahlížejí na problematiku afirmativní akce týkající se politické reprezentace žen, jakou váhu tomuto bodu přikládaly v minulosti a jakou mu přikládají v současnosti. Dále se budu zabývat souvislostí mezi změnou priority tohoto bodu při změnách na vedoucích pozicích ve straně.

3. Výzkumné otázky

Výzkumné otázky se budou týkat politických stran v České republice a jejich postojů ke kvótám pro ženy do politiky či problematice afirmativní akce a pozitivní diskriminace. Mezi základní výzkumné otázky tedy budou patřit tyto:

Jak se české politické strany staví k problematice afirmativní akce týkající se politické reprezentace žen a jaké priority těmto postojům přikládají ve svých programech?

¹ FÓRUM 50%. Statistiky a analýzy. [Online], dostupné na <<http://padesatprocent.cz/cz/zeny-v-politice>>

Mění se nějak tyto priority při vstupu strany do koaličního uskupení? Dá se prokázat souvislost mezi změnou na vedoucích pozicích ve straně a změnou těchto priorit?

Existuje rozpor mezi tím, co politické strany deklarují ve svých programech a kroky, které v souvislosti s problematikou politické reprezentace žen uskutučňují?

4. Metodologie

Ke splnění cílů této bakalářské práce a k zodpovězení všech výzkumných otázek využiji několik různých technik sběru informací a dat. Protože cílem této práce není dosažení poznání nějakého obecného fenoménu či přispění k vývoji abstraktních teorií, ale studium jednoho případu, bude se jednat o případovou studii, konkrétně o *jedinečnou případovou studii* (“intrinsic case study” dle R. Stakea).

V teoretickém základu práce budu vycházet z poznatků získaných z relevantních dokumentů a písemných pramenů. S touto analýzou dokumentů bude spojeno také pozorování předmětů studie, sledování současné situace a současného vývoje a jiné praktické metody charakteristické pro případovou studii.

5. Terminologie

Důležitou částí mé práce bude definice pojmů. Pracovat budu s několika základními koncepty, které bude nutné jasně vymezit. Podstatné bude především vymezení pojmu *kvót* pro ženy do politiky a nastínění jejich typologie. Mezi další pojmy bude patřit například *afirmativní akce* nebo *pozitivní diskriminace*. Mezi teorie, se kterými budu pracovat, bude patřit mimo jiné teorie kritické hranice.

6. Předběžný seznam literatury:

I. Monografie:

BALLINGTON, Julie; KARAM, Azza. Women in Parliament, beyond numbers. 2005, 264 s. ISBN 91-85391-19-0.

DAHLERUP, Drude. Women, quotas and politics. London: Routledge, 2006, xii, 312 s. ISBN 0-415-42968-4.

MACHOVCOVÁ, Kateřina. Náklady a zisky rovných příležitostí pro ženy a muže. 2012, Gender Studies, 67 s. ISBN 978-80-86520-42-1.

PHILLIPS, Anne. Democracy and Representation: Or, Why Should it Matter Who our Representatives Are?.

RAKUŠANOVÁ, Petra. Česká politika: Ženy v labyrintu mužů? Praha. 2006, Fórum 50 %, 47 s. ISBN 80-239-7438-6.

ŠPRINCOVÁ, Veronika. Kvóty a další opatření pro vyšší zastoupení žen v politice. 2012, Fórum 50%, 24 s. ISBN 8090444725.

II. Články v odborných časopisech:

DAHLERUP, Drude. From a Small to a Large Minority. *Scandinavian Political Studies*. 1988, vol. 11, issue 4, s. 275-298.

DAHLERUP, Drude; FREIDENVALL, Lenita. Quotas as a 'fast track' to equal representation for women: Why Scandinavia is no longer the model. *International Feminist Journal of Politics*. 2005, vol. 7, issue 1, s. 26-48.

KROOK, Mona Lena. Quota Laws for Women in Politics: Implications for Feminist Practice. *Social Politics*. 2008, vol. 15, issue 3, s. 345-368.

KROOK, Mona Lena; CHILDS, Sarah. Critical Mass Theory and Women's Political Representation. *Political studies*. 2008, vol. 56, s. 725–736.

III. Studentské práce:

ŠINDLÁŘ, Pavel. Politická reprezentace žen v České republice. Brno: Masarykova univerzita. Katedra sociologie - Fakulta sociálních studií, 2010. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucie Jarkovská, Ph.D

7. Předpokládaná struktura bakalářské práce

1. Úvod
2. Teoretická část
 - 2.1. Afirmativní akce a pozitivní diskriminace
 - 2.2. Kvóty pro ženy do politiky
3. Politické strany České republiky a jejich postoj ke kvótám
4. Závěr
5. Použitá literatura

Obsah

ÚVOD	2
1. ÚVOD DO TEORETICKÉ ČÁSTI - STRATEGIE GENDEROVÉ ROVNOSTI	3
2. AFIRMATIVNÍ AKCE A POZITIVNÍ DISKRIMINACE	4
3. KVÓTY PRO ŽENY DO POLITIKY	5
3. 1. <i>DEFINICE KVÓT</i>	5
3. 2. <i>TYPOLOGIE KVÓT</i>	6
3. 3. <i>GENDEROVĚ NEUTRÁLNÍ KVÓTY</i>	8
3. 4. <i>ARGUMENTACE PRO A PROTI KVÓTÁM</i>	8
4. SOUČASNÝ STAV ZASTOUPENÍ ŽEN A MUŽŮ V POLITICE ČR	9
4. 1. <i>POSLANECKÁ SNĚMOVNA ČR</i>	9
4. 2. <i>SENÁT ČR</i>	10
4. 3. <i>VLÁDA ČR</i>	10
4. 4. <i>ZASTUPITELSTVA MĚST A KRAJŮ, EVROPSKÝ PARLAMENT</i>	12
5. POLITICKÉ STRANY ČR A JEJICH POSTOJ KE KVÓTÁM	12
5. 1. <i>ČESKÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ</i>	12
5. 2. <i>KOMUNISTICKÁ STRANA ČECH A MORAVY</i>	15
5. 3. <i>OBČANSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA</i>	16
5. 4. <i>TRADICE, ODPOVĚDNOST, PROSPERITA - TOP 09</i>	18
5. 5. <i>ÚSVIT PŘÍMÉ DEMOKRACIE</i>	20
5. 6. <i>ANO 2011</i>	20
5. 7. <i>KŘESŤANSKÁ A DEMOKRATICKÁ UNIE - ČESKOSLOVENSKÁ STRANA LIDOVÁ</i> ..	22
ZÁVĚR	24
SUMMARY	26
POUŽITÁ LITERATURA	27

Úvod

Kvóty pro ženy do politiky jsou tématem, které dokáže názorově rozdělit společnost. V každé společnosti existují jejich vytrvalí zastánci, zarytí odpůrci a pak také ta část veřejnosti, která na téma nemá žádný vyhraněný názor.

Zavádění kvót pro ženy do politiky je v dnešní době tématem aktuálním po celém světě. V mnohých evropských i jiných zemích se mu přikládá mnohem větší důležitost než dříve. Nejaktivnějšími státy v politice zavádění kvót jsou například Skandinávské země, Argentina nebo také Rwanda či Tanzánie.

Česká republika se zatím nepokoušela o plošnou implementaci kvót pro ženy. Také se na celostátní úrovni ani v nejmenším nepřiblížila kritické hranici, za kterou je považováno nejméně třicetiprocentní zastoupení žen.² Zatímco v době komunismu byla míra zastoupení žen v politice ve Východním bloku jednou z nejvyšších na světě, v dnešních srovnáních tyto země pokulhávají za severní a západní Evropou.

Před rokem 1989 byly v komunistickém Československu zavedeny kvóty zajišťující třicetiprocentní zastoupení žen. Tyto kvóty byly zakotveny v zákoně a byly rovněž součástí politického programu vládnoucí Komunistické strany Československa. (Rakušanová, 2006, s. 33) Je však třeba mít stále na paměti, že v tomto období měl parlament malý vliv na rozhodovací proces - ten byl plně v rukou vládnoucí strany. Pokles míry politické reprezentace žen po rozpadu Československa a vzniku České republiky tedy neznamenal pokles politického vlivu žen a proto nemůžeme říci, že za minulého režimu měly ženy větší rozhodovací pravomoci a lepší politickou reprezentaci než mají nyní.

Tato práce si v počátcích kladla za cíl zjistit, jak se k tomuto tématu staví české politické strany a jakou prioritu mu přikládají ve svých programech, zda existuje rozpor mezi tím, co strany deklarují ve svých programech a kroky, které následně reálně podnikají, a dá-li se prokázat souvislost mezi změnou na vedoucích postech ve straně a změnou těchto priorit. Nicméně v průběhu práce se poslední část cíle (tedy prokázat souvislost mezi změnou na vedoucích postech ve straně a změnou těchto priorit) vyjevila jako příliš náročná v rozsahu této práce a ukázalo se jako problematické ji relevantně zpracovat. Také jsem v rámci přehlednosti práce modifikoval první část cíle (tedy zjistit, jak se k tomuto tématu staví české politické strany a jakou prioritu mu přikládají ve svých programech) a stanovil jsem si kritérium pro to, kterým politickým stranám se budu v práci věnovat. Tím kritériem je úspěch v posledních volbách

² Koncept kritické hranice byl představen v článku *Critical Mass Theory and Women's Political Representation* v periodickém časopise *Political studies* v roce 2008 (Childs, Krook, 2008)

do poslanecké sněmovny, práce tedy zachycuje postoje současných parlamentních stran. Současně budu reflektovat i vývoj těchto postojů u stran, které již existují déle.

Mezi hlavní zdroje, ze kterých budu čerpat, patří pro teoretickou část publikace a kapitoly knih, které se zabývají afirmativní akcí, pozitivní diskriminací, kvótami a jejich typologií. Ve druhé části práce, kde se budu zabývat konkrétními politickými stranami v České republice budu čerpat z jejich stanov, volebních programů a jiných oficiálních dokumentů. Mezi další zdroje budou patřit odpovědi jednotlivých členů politických subjektů na otázky novinářů v médiích, jejich názory, prezentované v novinách a jiných periodických zdrojích a poznatky z přednášek a diskusí vedených odborníky na toto téma. Vycházet budu samozřejmě i z internetových zdrojů, například pro sběr dat týkajících se výsledků voleb využiji oficiální webové stránky Českého statistického úřadu.

Takto sebraná relevantní data navzájem porovnáám mezi sebou. Například srovnáním výpovědi stanov určitého politického subjektu s mediálními výstupy jeho vrcholných zástupců a jejich komentáři ke konkrétním činům mohu nalézt odpověď na již položenou otázku, zda existuje rozpor mezi tím, co strany deklarují a kroky, které následně reálně podnikají.

Mou snahou je skrze tento postup zjistit, jak politické strany v České republice v minulosti nahlížely a dnes nahlížejí na problematiku afirmativní akce týkající se politické reprezentace žen, jakou váhu tomuto bodu přikládaly v minulosti a jakou mu přikládají v současnosti. Jak uvidíme později, zavádění vnitrostranických kvót pro ženy je typické spíše pro levicově a levicovo-středově orientované české politické strany, zatímco liberální a konzervativní subjekty vůči nim zaujímají odmítavé stanovisko.

Abychom však mohli správně zodpovědět položené otázky, je nutné pokusit se úvodem této práce o definování některých základních pojmů. Správné vymezení pomůže v následné orientaci v textu i jeho samotném pochopení.

1. Úvod do teoretické části - strategie genderové rovnosti

Přibližně od druhé poloviny dvacátého století je otázka rovných příležitostí mužů a žen stále více a více palčivější. Po celé toto období můžeme zaznamenat kontinuální růst počtu žen v politických a rozhodovacích funkcích. K dosažení genderové rovnosti je v praxi realizována celá řada přístupů a strategií.

Petra Rakušanová zmiňuje tři základní kategorie strategií genderové rovnosti, které vedou k překonání bariér vstupu žen do politických funkcí:

1. Rétorické strategie
2. Rovné příležitosti
3. Pozitivní akce

(Rakušanová, 2006, s. 6)

Mezi rétorické strategie řadí Rakušanová především podpisy mezinárodních smluv nebo oficiální prohlášení týkající se politiky rovných příležitostí mužů a žen. Rovné příležitosti chápe jako implementaci aktivních opatření vedoucích k vyššímu zastoupení žen (např.: výcvikové aktivity, financování ženských politických aktivit, zvyšování obecného povědomí...). Třetí strategií je pozitivní akce, která usiluje o zahájení a pokračování procesu směřujícího k dosažení rovných příležitostí mužů a žen za cenu dočasného narušení rovných práv. Princip pozitivní akce je postaven na upřednostnění rovných příležitostí před rovností práv. (Rakušanová, 2006, s. 6)

2. Afirmativní akce a pozitivní diskriminace

Pojmy *afirmativní akce* a *pozitivní diskriminace* spolu úzce souvisí. Co se skrývá v prvním jmenovaném si většina lidí nedokáže představit. Pokud bychom měli najít nějaký společný znak většiny definic tohoto pojmu, tak to bude jakási vědomá snaha zvýhodnit dříve diskriminované menšiny a skupiny obyvatel. Tato snaha si dává za cíl vyrovnání šancí, jež jsou nižší než ty, které mají členové majority, a to právě z důvodu diskriminace minulé.

Například James Jones, bývalý profesor na univerzitě ve Wisconsinu, afirmativní akci označuje za veřejné nebo soukromé opatření nebo postupy či programy, které poskytují nebo hodlají poskytnout příležitosti nebo jiné výhody či statky osobám, mimo jiné na základě jejich příslušnosti ke zvláštní skupině nebo skupinám. (Jones, 1988) Drude Dahlerup, dánská politoložka zabývající se definicí kvót a jejich typologií, chápe afirmativní akci jako opatření s důrazem na rovnost výsledku raději než rovnost příležitostí. (Dahlerup, 2006, s. 32)

Trochu odlišně a také konkrétněji vymezil afirmativní akci tehdejší americký prezident Bill Clinton v roce 1995 ve svém projevu ve Washingtonu D.C., kdy ji přirovnal ke snaze rozvinout systematický přístup, který má otevřít dveře ke vzdělávacím, pracovním, podnikatelským příležitostem pro kvalifikované občany, kteří jsou příslušníky skupin, které zažily dlouhodobou a přetrvávající diskriminaci. (Clinton, 1995)

Poslední definicí pojmu, kterou zde uvedu, je původem od Rachel Kranz, autorky publikací o vědě a psychologii, která ve svém díle *Affirmative Action* definuje afirmativní akci jako princip, kdy instituce přijímají pozitivní akce pro překonání diskriminace a zajištění širokého zastoupení [určitých skupin] ve svých řadách. Afirmativní akce na pracovním trhu zahrnují aktivní snahy společností přijímat zaměstnance z řad méně zastoupených menšin nebo žen; zvýšit jejich přítomnost na pracovištích, kde tradičně dominují běloši nebo muži; a zvýšit počet členů menšin a žen na pozicích managementu. Afirmativní akce ve školství zahrnuje snahy zvýšit počet přihlášených studentů z řad menšin nebo žen. (Kranz, 2002, s. 148)

Jak jsem zde předložil, není jednoduché sestavit jedno všezahrnující vymezení pojmu afirmativní akce. Není jednoduché sestavit jasné vymezení a právě proto není lehké ani konceptu porozumět. Všechny zde uvedené definice se navzájem odlišují, ale zároveň mají hodně společného.

Jiné pojmenování tohoto fenoménu je pozitivní diskriminace. Tento pojem je pro většinu populace lépe uchopitelný, protože ve společnosti panuje jakési povědomí, co to znamená diskriminace a slovo pozitivní zde zastupuje nějaký obrácený postup. Na základě tohoto uvažování můžeme dojít k jakési hrubé podobě významu, a to, že se jedná o jisté zvýhodňování jedné skupiny na úkor druhé.

Slovo diskriminace slýcháme již od dětství z několika různých stran a zdrojů, proto nám není tolik cizí. Mezi nejfrekventovanější, se kterými se v našem okolí setkáváme, patří diskriminace na základě rasy, pohlaví, náboženského přesvědčení, sexuální orientace, politické příslušnosti, věku či zdravotního postižení, ale existují i mnohé jiné. Ve vztahu k tématu této práce je to konkrétně diskriminace na základě pohlaví.

Například výše citovaná Rachel Kranz definuje diskriminaci jako takovou akci nebo metodu, která neférovým způsobem zamezuje určité skupině, aby užívala stejných příležitostí jako ostatní lidé. (Kranz, 2002, s. 149)

Termín pozitivní diskriminace má však značně pejorativní nádech a ideu afirmativní akce poškozují tím, že zvýrazňují negativní aspekt této politiky. Proto se ve své práci budu snažit užívat termínu afirmativní akce - považují ho totiž za lépe vyjadřující cíle této politiky, tedy pomoci určitým sociálním skupinám vyrovnat své šance a pozice a překonat dřívější diskriminaci.

Sama afirmativní akce tak z mého pohledu nese i jakousi symbolickou funkci. Tím, že se snaží napravit dřívější nerovnováhu, poukazuje na špatnost předchozí diskriminace a na morální nutnost dát šanci i těm, kteří jí byli dříve postiženi.

Vraťme se ale k samotnému vymezení pojmu afirmativní akce. Již jsem zde poukazoval na to, že definovat afirmativní akci není jednoduché. Tato nejednoznačnost přispívá k rozporu názorů na tuto problematiku a tím napomáhá štěpení zainteresované společnosti na zastánce a odpůrce. Tento rozpor mezi přístupy vnímající tutéž věc odlišně se nevyhnutelně promítá i v tématu této práce, tedy v debatě o kvótách pro ženy do politiky.

3. Kvóty pro ženy do politiky

3.1. Definice kvót

Posuňme se nyní dále od afirmativní akce a pozitivní diskriminace k dalšímu termínu, který se potýká s podobným problémem při snaze jej jednoduše a exaktně definovat. Ani zmíněná Drude Dahlerup neshledává *kvótu* termínem, kterému by bylo možno přidělit jednoznačný význam.

Dánská politoložka tvrdí, že kvóty obecně jsou užívány jako způsob zvýšení reprezentace historicky vyloučených nebo podreprezentovaných skupin. (Dahlerup, 2006, s. 19) Kvóty do politiky pak zahrnují zavedení procentního zastoupení nějaké

skupiny³ - například 20 %, 30 % atd. (Dahlerup, 2006, s. 19) Vzhledem k tématu této práce se dále budu zabývat pouze kvótami pro ženy do politiky.

Kvóty pro ženy do politiky jsou jedním z opatření, která jsou zaváděna za účelem zvýšení politické reprezentace žen. Kvóty jsou také jednou ze strategií, které si kladou za cíl překonat bariéry vstupu žen do politických funkcí. Petra Rakušanová ve své studii *Ženy v labyrintu mužů* rozlišuje tři následující bariéry vstupu žen do politických funkcí: *institucionální* (volební systém, fungování politických stran), *individuální* (individuální postoje a názory) a *společenské* (hodnoty české veřejnosti či veřejný diskurs na téma zastoupení žen v politice). (Rakušanová, 2006, s. 1)

3.2. Typologie kvót

Typů kvót existuje hned několik: konstituční, legislativní, nebo také kvóty v podobě vnitřní regulace konkrétní politické strany. Mohou se vztahovat na počet ženských členů ve straně, počet ženských kandidátek navržených do voleb nebo počet "rezervovaných" křesel.

Nejznámějšími typy kvót jsou:

1. Kvóty pro kandidáty (*candidate quotas*)
 - 1.1. Formální kvóty (*legal candidate quotas*)
 - 1.2. Neformální kvóty (*voluntary party quotas*)
2. Rezervovaná křesla (*reserved seats*)

Kvóty pro kandidáty (v našem případě pro kandidátky) specifikují minimální procentuální počet žen zastoupených na kandidátních listinách. Tyto kvóty mohou být *formální*⁴ nebo *neformální*⁵. Formální kvóty jsou zakotveny v Ústavě, politickém systému či politické kultuře, mohou ale také být uvedeny v platnost doplňujícími zákony. Neformální kvóty si strany samy adoptují a propagují ve svých programech.

Tento typ kvót - tedy kvóty pro kandidátky - je zatím po světě nejrozšířenější a objevuje se nejčastěji. Nicméně se zde objevuje způsob plnění kvót, při kterém tyto kvóty v praxi ztrácejí požadovaný účinek. Pokud ženu na kandidátní listinu umístíme až dolů, splníme tím kvótu, ale zvoleni budou opět pouze muži. Ženy tak sice jsou umísťovány na kandidátky, ale objevují se až na spodních, prakticky nevolitelných místech. Proto například ve Švédsku většina politických stran přijala takzvaný "zipový systém", ve kterém se střídají jména žen a mužů na listině a posouvají tak ženy na každou druhou pozici v seznamu. Tento systém ve Švédsku vyústil v celkový počet 45,3 % žen v parlamentu. (Shvedova, 2005, s. 37)

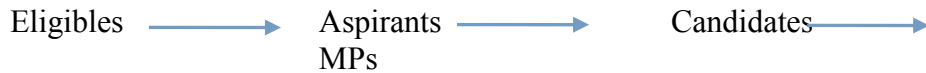
Druhým typem kvót jsou takzvaná *rezervovaná křesla*. Zatímco kvóty pro kandidátky se zaměřují na procentuální zastoupení na kandidátních listinách, rezervovaná křesla pracují s vyhrazením určitého počtu mandátů, které strana po zvolení musí obsadit ženami. (Dahlerup, 2006, s. 142)

³ V našem případě žen

⁴ Tuto terminologii jsem převzal od Petry Rakušanové. Můžeme se setkat i s jinými názvy, například Drude Dahlerup používá anglického výrazu *legal candidate quotas*

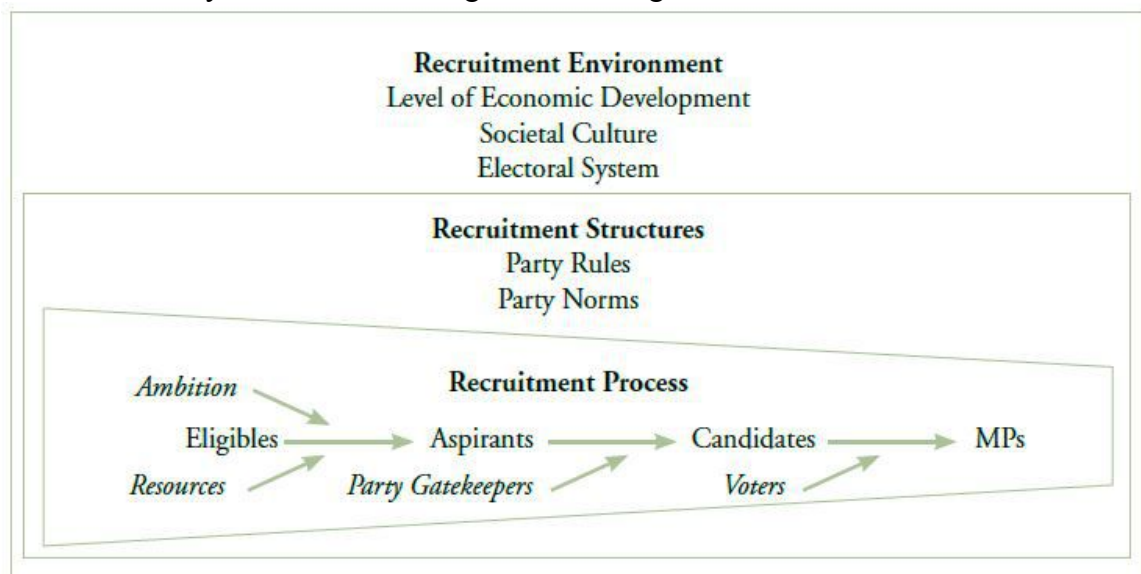
⁵ D. Dahlerup: *voluntary party quotas*

Richard Matland a Kathleen Montgomery se ve své knize *Women's Access to Political Power in Post-Communist Europe* zaměřují na systém obsazování legislativních orgánů (Tabulka č. 1). Tento systém, který je sám o sobě zvenku ovlivněn různými faktory (jakými jsou úroveň ekonomického rozvoje nebo pravidla a normy politických stran), staví ženy, které vstupují do politické sféry, do čtyř různých postů: (1) Osoby vhodné ke zvolení, (2) Uchazeči, (3) Kandidáti, (4) Členové parlamentu⁶

Projdeme-li si tuto řadu postů odzadu, tak zvýšení procentuálního zastoupení žen v poslední kategorii (MPs) mají zajistit rezervovaná křesla a více žen-kandidátek (Candidates) pak kvóty pro kandidáty. Samozřejmě kvóty na každé předchozí pozici v sobě nesou cíl zvýšit zastoupení i na dalších pozicích, které následují. U Druce Dahlerup se můžeme setkat ještě se třetím typem kvót, kterými jsou kvóty pro uchazeče (*aspirant quotas*), jejichž cílem je zvýšení reprezentace žen na počátku celého procesu.

Tabulka č. 1 - Systém obsazování legislativních orgánů

(Matland, Montgomery, 2003, s. 21)

Kvóty pro uchazeče jsou spíše způsoby a směrnicemi, kterými by se strany měly řídit při vybírání uchazečů vhodných k dalšímu umístění na kandidátní listiny a případnému zvolení. Jsou navrženy tak, aby ovlivnily vnitřní rozhodovací proces strany při volbě uchazečů o místa na kandidátních listinách. Na této pozici však není ženě zaručena další podpora ze strany politické strany. (Dahlerup, 2006, s. 280)

Je nutné podotknout, že neexistují zatím žádné záznamy o tom, že by tyto kvóty byly někdy zákonně ukotveny. (Dahlerup, 2006, s. 280) Protože se jedná o vnitřní mechanismus politické strany, jsou i tyto kvóty spíše součástí pravidel a norem politických stran.

⁶ Volně přeloženo, Matland a Montgomery užívají anglických výrazů "Eligibles, Aspirants, Candidates a Members of Parliament (MPs)" - viz tabulka č. 1

3.3. Genderově neutrální kvóty

V následující podkapitole se budu zabývat argumentací pro a proti zavádění kvót. V souvislosti s touto argumentací se můžeme setkat také s pojmem *gender-neutral quotas*, tedy s genderově neutrálními kvótami. Toto pojetí kvót se snaží celý koncept položit do neutrálního hlediska, aby nedocházelo ke stereotypizaci a bylo tak zabráněno pejorativnímu označení kvót pro ženy do politiky. Genderově neutrální kvóty mohou například být konstruovány tak, že stanovují, že v rozhodujícím daném konkrétním orgánu nesmí být méně než 40 % zástupců jednoho pohlaví a zároveň více než 60 % zástupců druhého. Toto pojetí staví kvóty do mnohem příznivějšího světla a zastánci kvót tohoto často využívají v debatách se svými odpůrci.

3.4. Argumentace pro a proti kvótám

Kvóty pro ženy do politiky se potýkají s problémem podobným problémem jako afirmativní akce, totiž s nejednoznačností a nemožností sestavit přesnou definici. To opět vede k častému nepochopení či jinému porozumění celého konceptu, což výrazně přispívá k prohlubování sváru mezi jejich příznivci a odpůrci.

Atmosféra při debatě o kvótách je vysoce napjatá. Vzhledem k tomu, že názorová jednota nepanuje ani v rámci sociální skupiny, která má být předmětem těchto opatření, je obtížné jednoznačně tvrdit, že některá konkrétní skupina argumentuje pro nebo proti a jiná zástává opačný názor. Ne všechny ženy například kvóty podporují a i na druhém pomyslném pólu společnosti se najdou naopak muži, kteří se vyslovují v prospěch zavedení kvót. Při analýze debaty o kvótách musíme být opatrní a vyvarovat se stereotypizace členů společnosti.

Hlavní myšlenkou systému kvót je získat ženy do politických pozic a zajistit, aby ženy nepředstavovaly jen pár případů v politickém životě. (Fórum 50 %, 2009) V debatě o jejich zavádění se setkáme se širokou škálou argumentů podkládajících oba názory. Uvádím zde po pěti z každé strany pomyslné barikády.

Proti

- 1/ Kvóty jsou proti principu rovné příležitosti pro všechny, protože ženám je dáována přednost před muži.
- 2/ Z kvót vyplývá, že politici/-čky jsou voleni na základě pohlaví, ne na základě kvalifikace, a že kvalifikovanější kandidáti/-ky jsou odsunuti stranou.
- 3/ Kvóty jsou nedemokratické, protože voliči/-čky by měli moci rozhodnout, kdo bude zvolen.
- 4/ Mnoho žen nechce být zvoleno jen na základě toho, že jsou ženy.
- 5/ Zavádění kvót může vytvářet zásadní rozpory uvnitř organizace strany.

Pro

- 1/ Kvóty pro ženy nediskriminují, ale odstraňují skutečné překážky, které brání ženám sdílet spravedlivě politická křesla.
- 2/ Ženy jsou kvalifikovány stejně jako muži, ženská kvalifikace je ale degradována a minimalizována v politickém systému, kde dominují muži.
- 3/ Ve skutečnosti jsou to politické strany, kdo řídí nominace, ne primárně voliči, kteří rozhodují, kdo bude zvolen, takže kvóty nejsou porušováním práv voličů/voliček.

4/ Ženy jakožto občanky mají právo na rovnocennou reprezentaci.

5/ Kvóty vedou k tomu, že ve výboru či na sjezdu je vždy několik žen, tudíž odpadá stres, který zažívají ženy v pozici několika vyvolených.

(Dahlerup, 2005, s. 143-144)

Úspěšný systém kvót má několik výsledků. Mezi ně patří například zájem politických stran o výběr žen-uchazeček, což vede k dostatku kvalifikovaných žen, aby mohly naplnit kvótu schopnými lidmi, větší minorita žen v rozhodovacích orgánech než pár "vyvolených" (*token women*) nebo možnosti žen jako individualit ovlivnit rozhodovací procesy. (Dahlerup, 2005, str. 152)

V neposlední řadě je důležité zmínit, že kvóty nemusí jednoznačně řešit a vyřešit všechny problémy žen v politice a může se samozřejmě stát, že někdy vytvoří i nové. Například pokud jsou ve společnosti předsudky proti ženám v politice, které tvoří bariéry, nemůžeme od kvót čekat, že tyto bariéry prolomí - naopak je mohou ještě prohloubit. (Dahlerup, 2006, s. 14) S tímto faktem a s mnohými dalšími je třeba počítat v debatě o zavedení kvót pro ženy do politiky.

4. Současný stav zastoupení žen a mužů v politice

Již jsem zmínil, že Česká republika po dobu své existence zatím nepodnikla kroky, které by vedly k plošnému uzákonění kvót pro ženy do politiky. Podobně jako v mnoha dalších zemích, i u nás panuje nepoměr mužů a žen v politice. S tímto nepoměrem se můžeme setkat všude od komunální až po celostátní úroveň. Konkrétně tedy v krajských a obecních zastupitelstvech, Poslanecké sněmovně a Senátu, vládě České republiky, Evropském parlamentu a i na úrovni nejvyšší - funkci prezidenta České republiky, která nebyla dosud vykonávána ženou. V následujících podkapitolách doložím tento nepoměr na konkrétních datech.

4.1. Poslanecká sněmovna ČR

Poslanecká sněmovna představuje dolní komoru Parlamentu ČR, do které je voleno 200 zákonodárců na čtyřleté funkční období. Zatím poslední volby se konaly v roce 2013, ve kterých byl zvolen následující poměr mužů a žen:

Tabulka č. 2 – Poměr žen a mužů při volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013

Celkem		Muži		Ženy		
abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	
Celkový počet	200	100,00	161	80,50	39	19,50

(ČSÚ, 2015)

Po dobu existence České republiky se počet žen na kandidátních listinách zvyšoval - od roku 1996 téměř o 7 %, počet zvolených žen vzrostl z 15 % v roce 1996 na 19,5 %

v roce 2013. Nejvyšší procentuální počet poslankyň byl po volbách v roce 2010 (22 %). (Vývoj zastoupení žen v poslanecké sněmovně 1996 - 2013, 2013) Absolutní i procentuální počet zvolených žen výrazně ovlivňuje skutečnost, na jakých pozicích se ženy na kandidátních listinách nacházejí.

4.2. Senát ČR

K volbě do senátu dochází každé dva roky, kdy se obměňuje přesně jedna třetina senátorů/senátorek. Zatím poslední volby se konaly v roce 2014, ve kterých byl zvolen následující poměr mužů a žen:

Tabulka č. 3 – Poměr žen a mužů při volbách do Senátu v roce 2014

Celkem		Muži		Ženy	
abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Celkem	27	100,00	22	81,48	5 18,52

(ČSÚ, 2015)

V počátcích existence České republiky se počet žen kandidujících na post senátorky zvyšoval - nejvyššího procentuálního zastoupení na kandidátkách dosáhly ženy u senátních voleb v roce 2006 (19,12 %), od té doby tento počet mírně klesá. U úspěšně zvolených senátorek se stav vyvíjel obdobně, nejvíce senátorek bylo zvoleno v roce 2006 (6 mandátů, 22,22 % žen), od té doby tento počet zaznamenal mírný pokles až k současným 18,52 % po posledních senátních volbách. (Výsledky voleb a zastoupení žen v senátu 1996 - 2014, 2014)

4.3. Vláda ČR

Vláda České republiky má oproti oběma komorám Parlamentu ČR specifické postavení, protože k obsazování postů ve vládě dochází jmenováním - nikoliv volbou. Také ve vládě můžeme najít nepoměr mužů a žen, který se odráží i v jiných politických orgánech a subjektech. V současné vládě Bohuslava Sobotky, která byla jmenována 29. ledna 2014, jsou ve vedení resortů pouze 2 ženy - zbylých 13 ministerstev ovládají muži. (Členové vlády České republiky, 2014)⁷

Podíváme-li se na přehled ministryň českých vlád po dobu České republiky (Tabulka č. 4), zjistíme, že nejvíce žen se na postech vedoucího resortu vystříдалo za druhé vlády Miroslava Topolánka v letech 2007-2009, ale i tak ženy v procentuálním vyjádření dosáhly pouhých 20,8 %, tedy přibližně poměru 1:5.

⁷ V době jmenování vlády byla do čela ministerstva spravedlnosti jmenována ještě Helena Válková, k 1. březnu letošního roku však oznámila svou rezignaci.

Tabulka č. 4 - Přehled ministryň českých vlád⁸

	Od	do	celkový počet členů/ek vlády	celkový počet žen za celé funkční období vlády	podíl žen za celé funkční období vlády	počet ministryň ve funkci po celé funkční období	ministryně jmenovitě
vláda Václava Klause I.	2.7.1992	4.7.1996	26	0	0,0%	-	-
vláda Václava Klause II.	4.7.1996	2.1.1998	23	1	4,3%	1	Parkanová (7. 1. 1997 - 2. 1. 1998)
úřednická vláda Josefa Tošovského	2.1.1998	17.7.1998	18	2	11,1%	2	Parkanová (2. 1. 1998 - 17. 7. 1998), Roithová (2. 1. 1998 - 17. 7. 1998)
vláda Miloše Zemana	22.7.1998	12.7.2002	28	0	0,0%	-	-
vláda Vladimíra Špidly	15.7.2002	4.8.2004	21	2	9,5%	1	Buzková (15. 7. 2002 - 4. 8. 2004), Součková (15. 7. 2002 - 14. 4. 2004)
vláda Stanislava Grosse	4.8.2004	25.4.2005	18	2	11,1%	2	Buzková (4. 8. 2004 - 25. 4. 2005), Emmerová (4. 8. 2004 - 25. 4. 2005)
vláda Jiřího Paroubka	25.4.2005	4.9.2006	22	3	13,6%	0	Bérová (25. 4. 2005 - 16. 8. 2006), Buzková (25. 4. 2005 - 16. 8. 2006), Emmerová (25. 4. 2005 - 12. 10. 2005)
vláda Mirka Topolánka I.	4.9.2006	9.1.2007	15	2	13,3%	2	Vicenová (4. 9. 2006 - 9. 1. 2007), Kopicová (4. 9. 2006 - 9. 1. 2007)
vláda Mirka Topolánka II.	9.1.2007	26.3.2009	24	5	20,8%	1	Parkanová (9. 1. 2007 - 26. 3. 2009), Filipiová (23. 1. 2009 - 26. 3. 2009), Kuchtová (9. 1. 2007 - 4. 10. 2007), Třeštíková (9. 1. 2007 - 26. 1. 2007), Stehlíková (9. 1. 2007 - 23. 1. 2009)
úřednická vláda Jana Fischera	8.5.2009		17	3	17,6%		Jurásková (8.5.2009 -), Kopicová (8.5.2009 -), Kovářová (8.5.2009 -)
vláda Petra Nečase	13.7.2010	10.7.2013	29	3	18,8%	0	Peake (30.6.2011 - 10.7.2013), Hanáková (20.12.2011 - 10.7.2013), Müllerová (16.11.2012 - 10.7.2013)
úřednická vláda Jiřího Rusnoka	10.7.2013	29.1.2014	15	1	6,7%	1	Benešová (10.7.2013 - 29.1.2014)

⁸ K datu odevzdání bakalářské práce chybí ve vládě Bohuslava Sobotku Karla Šlechtová (ve funkci od 8.10.2014), která nahradila Věru Jurovou

vláda Bohuslava Sobotky	29.1.2014	Dosud	17	3	7,65%	3	Válková (29.1.2014 - 1.3. 2015), Marksová-Tominová (29.1.2014 - dosud), Jourová (29.1.2014 - 3.10.2014)
-------------------------	-----------	-------	----	---	-------	---	---

(Ženy v českých vládách 1992-2014, 2014)

4.4. Zastupitelstva měst a krajů, Evropský parlament

Již jsem předložil, že nepoměr najdeme i na úrovni komunální politiky. Zatímco podle výsledků posledních voleb z roku 2012 je v zastupitelstvech krajů 19,7 % žen, v zastupitelstvech měst a obcí je tento podíl téměř o deset procent vyšší, tedy 27,1 % žen. (Ženy v politice, 2014) Tento podíl je ze všech nejvyšší, ženy zde téměř dosahují kritické hranice třiceti procent. Druhý nejvyšší poměr žen v politickém orgánu najdeme v Evropském parlamentu, kde po loňských volbách zasedá 23,8 % žen. Do Europarlamentu v ČR proběhly zatím pouze troje volby, ve kterých bylo pokaždé na kandidátních listinách více než jedna čtvrtina žen, procentuální počet zvolených europoslankyň se však v roce 2009 dostal pod 20% a klesl tak oproti počtu z prvních voleb do europarlamentu.⁹ (Ženy v politice, 2014)

5. Politické strany ČR a jejich postoj ke kvótám

V následující části práce se budu zabývat jednotlivými politickými stranami v České republice a jejich programy, jejich postoji ke kvótám a k afirmativní akci a kroky, které v souvislosti s tímto tématem jejich představitelé a představitelky provádějí a v současnosti provádějí. Je nesmyslné se v rozsahu této práce zabývat úplně všemi aktivními politickými stranami a hnutími v České republice, kterých je dle informací Ministerstva vnitra k 17. 3. 2015 zaregistrováno celkem 203.¹⁰ (Seznam politických stran České republiky, 2015) Proto se budu v práci zabývat jen některými vybranými subjekty.

Drtivá většina ze všech zaregistrovaných politických subjektů nikdy neuspěla ve volbách na celostátní úrovni. Označení “relevantní politická strana” ve smyslu politického subjektu, který je na hranici volitelnosti a tudíž má potenciál ovlivnit politické dění, považuji v době po rozpadu tradičního stranického systému ČR za velice nejednoznačné, proto v rámci cíle bakalářské práce zvolím jiné měřítko, podle kterého stanovím politické subjekty, jimž se budu nadále v práci věnovat. Tím kritériem budou poslední volby do poslanecké sněmovny z roku 2013 a v práci se budu věnovat jen stranám a hnutím, kterým se v nich podařilo dostat se do parlamentu.

5. 1. Česká strana sociálně demokratická

Česká strana sociálně demokratická (dále jen ČSSD) ve svých aktuálně platných stanovách z roku 2013 deklaruje prosazování principu rovných příležitostí pro ženy a muže. Jejím cílem je uplatňování této zásady do vlastní činnosti tak, že je pro ni závazná při sestavování kandidátních listin pro volby všech stupňů a při utváření všech orgánů strany. (Stanovy ČSSD, 2013) Stanovy ČSSD také určují, že Sjezd ČSSD

⁹ Ve volbách 2004 bylo zvoleno 20,83% europoslankyň za ČR, v roce 2009 bylo zvoleno 18,18% žen

¹⁰ Dle informací MVČR 87 politických stran a 116 politických hnutí

(nejvyšší orgán strany) při volbě statutárních místopředsedů musí do funkce zvolit alespoň jednu ženu. (Stanovy ČSSD, 2013)

Dále Ústřední výkonný výbor (ÚVV) musí při volbě dalších deseti členů předsednictva strany (jeho povinností je, mimo jiné, podílet se na sestavování kandidátních listin) zvolit minimálně tři ženy. (Stanovy ČSSD, 2013) Již ve stanovách je tedy reflektována potřeba podpořit zastoupení osob, které jsou v politice podreprezentovány, a to nejen ženy, ale například i mladé lidi nebo naopak seniory.

Podívejme se na stručný přehled historie voleb do poslanecké sněmovny z hlediska počtu žen kandidujících za ČSSD. V Tabulce č. 5 vidíme postupný nárůst žen-kandidátek v posledním desetiletí - v absolutním měřítku na dvojnásobek a v procentuálním vyjádření o deset procent. Nicméně data v Tabulce č. 6 nám říkají, že počet zvolených žen za ČSSD klesá téměř zrcadlově - téměř na polovinu. Zjednodušeně, žen za ČSSD kandiduje více, ale jejich počet v poslanecké sněmovně klesá. Obě tabulky reflektují vývoj absolutního a procentuálního počtu žen v parlamentních volbách od vzniku České republiky.

Tabulka č. 5: Kandidáti do poslanecké sněmovny za ČSSD v letech 1996-2013

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
1996	296	100	254	85.81	42	14.19
1998	296	100	246	83.1	50	16.9
2002	342	100	256	74.85	86	25.15
2006	341	100	262	76.83	79	23.17
2010	340	100	254	74.71	86	25.29
2013	343	100	259	75.51	84	24.49

(ČSÚ, 2015)

Tabulka č. 6: Poslanci poslanecké sněmovny za ČSSD v letech 1996-2013

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
1996	61	100	50	81.96	11	18.04
1998	74	100	63	85.13	11	14.87
2002	70	100	60	85.71	10	14.29
2006	74	100	65	87.84	9	12.16
2010	56	100	51	91.07	5	8.93
2013	50	100	44	88	6	12

(ČSÚ, 2015)

Přitom víme, že ČSSD je jednou ze stran, která uplatňuje vnitrostranické kvóty pro kandidátní listiny a kvóty při obsazování vnitrostranických orgánů. Čím je tento pokles způsoben? Může se na něm podílet faktor obsazování žen na nevolitelná místa? Nebo je na vině změna priorit v důsledku obměny vedení strany?

Co se týče obsazování žen do nevolitelných pozic na kandidátních listinách, podíváme-li se na kandidátky do posledních parlamentních voleb v roce 2013, kdy byl počet zvolených poslankyň jednoznačně nejnižší, zjistíme, že v 8 krajích ze 14 byla žena na jednom z prvních dvou míst listiny.¹¹ (Kandidátní listiny pro předčasné volby 2013, 2013) Prozkoumáme-li ovšem listiny podrobněji, zjistíme, že na prvních deseti místech kandidátky se ve všech 14 krajích nachází pouze 27 žen, což je po zaokrouhlení pouhých 19 %.

Druhý zmíněný faktor není tak jednoznačně průkazný. Všichni předsedové ČSSD¹² se až na jedinou výjimku stavěli k zavádění vnitrostranických kvót pozitivně. Jak Vladimír Špidla (Rozhovor Vladimíra Špidly pro časopis Ventil, 2013), tak Stanislav Gross i Jiří Paroubek (Už i muži začali slibovat kvóty pro ženy v politice, 2006) vyjadřovali podporu zavedení těchto podpůrných opatření. Výjimkou, kterou uvádím je Miloš Zeman, který považuje kvóty pro ženy a kandidátkách za urážku (Zeman: Kvóty pro ženy na kandidátkách ČSSD jsou urážkou, 2015). Zmínka o tomto názoru sice pochází již z doby, kdy zastával funkci prezidenta republiky, nicméně na podporu tohoto tvrzení může sloužit i fakt, že v Zemanově vládě mezi lety 1998-2002 nezaujímal žádný z postů žena. Toto se stalo pouze dvakrát (viz Tabulka č. 4), přičemž poprvé to bylo mezi lety 1992-1996, kdy byl premiérem Václav Klaus (ODS). Současný předseda strany Bohuslav Sobotka je podepsán pod dosud platnými stanovami strany, která deklaruje prosazování principu rovných příležitostí pro muže a ženy a uplatňování tuto zásadu při sestavování kandidátních listin pro volby všech stupňů a při utváření všech orgánů strany (viz výše).

Na druhou stranu, po volbách v roce 2010 měl Sobotka možnost podpořit stanovisko, pod které se o tři roky později podepsal, když byl pověřen sestavením stínové vlády k vládě Petra Nečase, do které byly jmenovány tři ženy (viz Tabulka č. 4). Tuto možnost však nevyužil a i po své kritice obsazení Nečasovy vlády do svého stínového kabinetu nominoval také pouze tři ženy, což je podle organizace Fórum 50 % na předsedu strany, která dlouhodobě programově prosazuje vyšší zastoupení žen v rozhodovacích procesech, žalostně málo. (Stínová vláda ČSSD: žádné překvapení, 2009)

Nejnovějším krokem v oblasti kvót pro ženy do politiky, který ČSSD podnikla, je schválení kvót pro ženy na kandidátkách na sjezdu strany konaném 13. a 14. března 2015. Vedení si na něm schválilo 40 % žen na kandidátkách do krajů a do poslanecké sněmovny. Je jasné, že toto rozhodnutí znamená posun v otázce kvót pro ženy. Nicméně, jak jsem zde nastínil v teoretické části, problém je v tom, že formulace neřeší pořadí kandidátek na listinách. Hrozí tím tedy opět, že se ženy budou vyskytovat na nevolitelných místech jak tomu bylo dosud, a tedy i za předpokladu, že se počet kandidujících žen bude stále zvyšovat (Tabulka č. 5), počet zvolených žen bude stagnovat či ještě více klesat (Tabulka č. 6). Je tedy zatím těžké odhadnout, zda tento pokus o implementaci kvót znamená krok správným směrem.

¹¹ V Moravskoslezském kraji pak na 4. Pořadí, ve zbylých pěti krajích se žena na kandidátní listině objevila nejvýše na 9. místě

¹² Chronologicky: Miloš Zeman, Vladimír Špidla, Stanislav Gross, Bohuslav Sobotka, Jiří Paroubek, Bohuslav Sobotka.

5. 2. Komunistická strana Čech a Moravy

Komunistická strana Čech a Moravy (dále jen KSČM) je z hlediska kvót pro ženy zvláštním případem. Tato strana žádnou stálou formální kvótu neuplatňuje ani neuvádí ve svých stanovách. Pro každé volby však vydává povinné doporučení nominovat alespoň jednu ženu do třetího místa kandidátní listiny. (Šprincová, 2012, s. 19) Toto doporučení vydává ÚV KSČM, který mimo jiné schvaluje členy a složení celostranických komisí, aktivů; navrhuje kandidáty KSČM do významných funkcí na ústřední úrovni, veřejné správy a celospolečenských organizací, navrhuje kandidáty do zákonodárního sboru a schvaluje kandidátní listiny a kandidáty do Parlamentu ČR a EP, případně kandidáta KSČM na prezidenta ČR. (Stanovy KSČM, 2012)

Tento systém může neúmyslně vyvolat skrytou asociaci s komunistickým Československem. Již samotný termín, který pro tento případ Šprincová užívá - *povinné doporučení* - v sobě ukrývá symbolické spojení s minulým režimem, ve kterém se například o účasti ve volbách mluvilo jako o “dobrovolně povinné”. Nicméně má v konečném důsledku reálný vliv na zastoupení žen v rozhodovacích orgánech strany. Doporučení sice není důsledně dodržováno ve všech krajích, ovšem drtivá většina se jím doopravdy řídí.

Míru efektivity tohoto systému můžeme porovnat s daty Českého statistického úřadu. Poměr žen na kandidátních listinách podobně jako u ČSSD za dobu existence ČR roste (Tabulka č. 7), narozdíl od sociální demokracie, do roku 2010 narůstá i procentuální zastoupení žen (Tabulka č. 8). V roce 2010 se KSČM dokonce podařilo dosáhnout paritního zastoupení žen a mužů - ženy tvořily více než 42 % zvolených poslanců. Ke srovnání obou politických subjektů máme potřebná data - obě strany se dostaly v každých volbách od roku 1996 do Poslanecké sněmovny.

Tabulka č. 7: Kandidáti do poslanecké sněmovny za KSČM v letech 1996-2013

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
1996	298	100	243	81.55	55	18.45
1998	298	100	237	79.52	61	20.48
2002	342	100	267	78.06	75	21.94
2006	343	100	252	73.47	91	26.53
2010	342	100	239	69.88	103	30.12
2013	343	100	247	72.01	96	27.99

(ČSÚ, 2015)

Tabulka č. 8: Poslanci poslanecké sněmovny za KSČM v letech 1996-2013

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
1996	22	100	17	77.27	5	22.73
1998	24	100	18	75	6	25
2002	41	100	29	70.73	12	29.27
2006	26	100	18	69.23	8	30.77
2010	26	100	15	57.69	11	42.31
2013	33	100	22	66.67	11	33.33

(ČSÚ, 2015)

KSČM se nikdy nedostala do vlády v České republice. Je to dáno především neochotou ostatních stran s ní spolupracovat a antisystémovým charakterem strany. Například ČSSD v roce 1995 schválila tzv. *Bohumínské usnesení*, které jí zakazuje spolupracovat s extremistickými stranami. (Protokol 27. Sjezdu ČSSD, 1995) Žádná strana s KSČM za normálních okolností o vládě zatím nevyjednávala a tak komunisté zůstávají neustále v opozici. Z tohoto důvodu nemůžeme posoudit, jak by se vedení strany zachovalo při nominaci poslankyň na ministerské posty - k tomu nám chybí potřebná data. Přesto mají komunisté velký vliv na stranickou soutěž. Výsledky, které strana vykazuje v Tabulce č. 8, mohou například sloužit jako podklad pro argumentaci v debatě o efektivitě jiných přijímaných opatření.

Ovšem co se týče politiky rovných příležitostí, vnistrostranická metodika KSČM vykazuje mnohem větší úspěchy než metodika ČSSD. Je příliš brzy srovnávat účinnost posledního přijatého opatření ČSSD v podobě implementace vnitrostranických kvót, které jsem zmiňoval v předešlé kapitole (viz 2.1. Česká strana sociálně demokratická) s touto metodikou KSČM, nicméně se tento systém doporučení jeví zatím účinněji než všechny kroky, které ČSSD v tomto směru v minulosti podnikla a jak uvidíme, tento systém vyniká v porovnání i se všemi ostatními parlamentními stranami.

5. 3. Občanská demokratická strana

Přesuňme se nyní k liberálně konzervativní pravicové Občanské demokratické straně (dále jen ODS). ODS je jednou z tradičních politických stran České republiky, která uspěla zatím v každých parlamentních volbách a také subjektem, který byl až do rozpadu českého tradičního stranického systému hegemonem na pravicové části ideologického spektra.

Ve stanovách strany nic o zavádění kvót pro ženy nenajdeme. Naopak jsou v nich body, které mohou implikovat odmítavý postoj k těmto opatřením. ODS si klade za jeden z cílů být stranou, jejíž sociální politika nepovede k rovnosti v přerozdělování, ale k rovnosti v příležitostech k uplatnění. (Stanovy ODS, 2014)

Již jsem zde naznačil, že lze na zvyšování reprezentace žen nahlížet dvěma různými pohledy - buď jako na afirmativní akci nebo jako na pozitivní diskriminaci. Na první pohled tento cíl ODS jasně říká, že její sociální politika povede k rovnosti v příležitostech k uplatnění - tedy má stejný cíl jako kvóty pro ženy. Na druhou stranu, v první části věty se ODS distancuje od rovnosti v přerozdělování. Pod tím si můžeme představit jakýsi odpor k přijímání různých opatření, která by narušila současnou situaci ve prospěch některé skupiny, byť by v konečném důsledku mohla vést k politice rovných příležitostí.

V prospěch tohoto tvrzení slouží i fakt, že vedení ODS nikdy neprovedlo žádné podpůrné kroky k přijetí kvót pro ženy a že členové této strany se v rozhovorech a veřejných vystoupeních hlasitě ozývají proti zavedení těchto kvót.

Tak například členky ODS Ivana Řápková a Lenka Kohoutová se shodují na tom, že je osobně kvóty pro ženy do politiky uráží. Uznávají, že žen v politice je málo, ale snah

změnit tento stav implementací kvót je nesmyslná, urážející a pro ženy v konečném důsledku škodlivá. (Řápková (ODS): Jak umělé kvóty poškozují ženy, 2013)

Kohoutová zachází ještě dále. V jiném mediálním výstupu¹³ například uvádí, že žen v politice je málo, ale ne proto, že je tam nikdo nechce. (Kohoutová chce do Senátu: Kvóty mě uráží, ženy se prosadí samy, 2014) Důvod pak vidí spíše v tom, že jako pro matky je pro ně politika časově velmi náročná, proto se vstupem do politiky třeba váhají, ale pořád je to jejich volba, která by měla být ponechána pouze na nich.

Mezi další argumenty na podporu tvrzení, že ODS kvóty pro ženy do politiky nepodporuje, patří situace v Evropském parlamentu v březnu 2012, kdy poslanci ODS nepodpořili zprávu o řízení evropských společností. Tato zpráva totiž obsahuje mimo jiné i návrhy na stanovení kvót pro zastoupení žen a mužů v orgánech soukromých společností. Navrhuje Evropské komisi, aby navrhla do roku 2012 právní předpisy, zahrnující i kvóty, s cílem zvýšit zastoupení žen v řídicích orgánech podniků do roku 2015 na 30 % a do roku 2020 dokonce na 40 %. (Zpráva o řízení evropských společností, 2012)

Právě tato část byla jedním z důvodů nepodpoření této zprávy poslanci. Milan Cabrnch, tehdejší mluvčí konzervativní frakce pro zaměstnanost a sociální politiku, se k tomu vyjádřil takto: “Odmítáme nesmyslné kvóty a podobné umělé regulace. Správnou cestou k tomu, jak pomoci ženám, je vytvoření takového prostředí, ve kterém mohou ženy i muži spojit svou pracovní kariéru s péčí o rodinu. Na prvním místě je to zásadní změna pracovního práva, podpora částečných pracovních úvazků, klouzavé pracovní doby, práce z domova a dalších moderních forem vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Flexibilní pracovní právo otevře cestu k zaměstnávání nejen rodičů, ale i osob zdravotně postižených nebo starších pracovníků,” (Europoslanecký klub ODS: Odmítáme kvóty pro ženy ve správních radách soukromých společností, 2012)

Jak se tyto názory prezentované v mediálních výstupech projevují v reálné politice? V následujících tabulkách opět můžeme porovnat počet kandidátů/-tek do poslanecké sněmovny ČR (Tabulka č. 9) s počtem zvolených poslanců/-kyň (Tabulka č. 10). Vidíme, že podobně jako u levicových stran, o kterých jsem mluvil v předešlých kapitolách, absolutní i procentuální počet žen na kandidátních listinách roste. Porovnáme-li dokonce data z Tabulky č. 9 s daty z Tabulky č. 5¹⁴, překvapivě zjistíme, že ODS, která se staví k celé problematice kvót pro ženy odmítavě, dosáhla srovnatelných výsledků ve faktické reprezentaci žen jako ČSSD, která se k přijímání kvót staví pozitivně. Z toho můžeme například vyvodit, že podmínky, kterých se ženám dostává v ODS (soutěž o posty), mají v konečném důsledku srovnatelný účinek jako podmínky pro ženy v ČSSD (vnitrostranické kvóty).

Co se týče zvolených poslanců/-kyň, jsou získaná data ještě zajímavější. Poměr žen, zvolených do poslanecké sněmovny, k jejich mužským protějškům stoupá. Vzpomeneme-li si opět na poměr zvolených poslankyň za ČSSD (viz Tabulka č. 6), vidíme, že ODS vykazuje v posledních volbách do poslanecké sněmovny o 50 % více žen v procentuálním zastoupení než ČSSD, což jsou výsledky, které v souvislosti

¹³ Rozhovor pro týdeník Echo

¹⁴ Viz 2.1. Česká strana sociálně demokratická, Tabulka č. 5: Kandidáti do poslanecké sněmovny za ČSSD v letech 1996-2013

s postoji, které jsem zde uvedl jako charakteristické pro každý z politických subjektů, poukazují na neúčinnost opatření, která ČSSD zavádí.

Tabulka č. 9: Kandidáti do poslanecké sněmovny za ODS v letech 1996-2013

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
1996	298	100	256	85.9	42	14.1
1998	298	100	243	81.54	55	18.46
2002	343	100	280	81.63	63	18.37
2006	342	100	259	75.73	83	24.27
2010	342	100	274	80.12	68	19.88
2013	343	100	262	76.38	81	23.62

(ČSÚ, 2015)

Tabulka č. 10: Poslanci poslanecké sněmovny za ODS v letech 1996-2013

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
1996	68	100	61	89.71	7	10.29
1998	63	100	56	88.89	7	11.11
2002	58	100	50	86.21	8	13.79
2006	81	100	72	88.89	9	11.11
2010	53	100	44	83.02	9	16.98
2013	16	100	13	81.26	3	18.75

(ČSÚ, 2015)

Postoj k zavádění kvót pro ženy se mezi vrchními představiteli strany nijak výrazně neměnil, například bývalý předseda ODS a zároveň předseda vlády ČR v letech 2010-2013 Petr Nečas je kategoricky odmítal. I přesto se ve druhé vládě Miroslava Topolánka¹⁵ vystřídalo celkem pět žen, což je za dobu existence České republiky nejvyšší počet. (viz Tabulka č. 4)

5. 4. Tradice, Odpovědnost, Prosperita - TOP 09

TOP 09 vznikla v roce 2009 a byla jedním z prvních politických subjektů, které se prosadily ve volbách do poslanecké sněmovny a nebyly součástí tradičního politického systému.¹⁶ K analýze jejich postojů ke kvótám pro ženy do politiky neexistuje tolik dat a informací, jako u předešlých politických stran, právě proto, že se jedná o subjekt mladý ve srovnání se stranami uvedenými výše. Nicméně téma zavedení kvót pro ženy je ožehavé a TOP 09 se ho nemohla za šest let své existence nedotknout.

Ve stanovách TOP 09 najdeme hned mezi programovými zásadami a cíly, že strana hájí společnost rovných příležitostí a podporuje sociální odpovědnost občanů i právnických osob a odmítá jakékoliv formy diskriminace. (Stanovy TOP 09, 2013) Toto odmítání se v případě TOP 09 vztahuje i na diskriminaci pozitivní, jak také strana nahlíží

¹⁵ Druhá vláda v letech 2007-2009

¹⁶ V těchto volbách (2010) uspěly kromě TOP09 ještě Věci Veřejné

na kvóty pro ženy, obdobně jako liberálně konzervativní pravicová ODS. Opět zde uvedu příklady mediálních výstupů poslanců a členů strany, které toto tvrzení potvrzují.

Dle současného místopředsedy strany Marka Ženíška, lze smysluplně řešit nedostatek žen ve vedení velkých firem a v politice jedině tím, že ženy samy budou o tyto posty stát a budou se o ně aktivně ucházet. V takovém případě podle něj ženy nepotřebují berličku v podobě kvóty nebo pravidla, že při rovnosti předpokladů se dá přednost ženě. (Ženíšek: Kvóty pro ženy, 2013) Ve stejném mediálním výstupu dokonce přirovnává kvóty pro ženy k “cestě do pekel dlážděné dobrými úmysly.” (Ženíšek: Kvóty pro ženy, 2013)

Helena Langšádlová, taktéž místopředsedkyně strany, se s Ženíškem názorově shoduje, v rozhovoru pro Český rozhlas doporučuje vlastní aktivitu ze strany žen k navýšení současného počtu. (Langšádlová: Budeme rádi za více aktivních žen v politice, 2015) Podobný názor má i Anna Putnová, poslankyně TOP 09, která na rozdíl od svých kolegů však navrhuje místo debat o zrovnoprávnění žen v zaměstnání v první řadě debatu o zrovnoprávnění životní volby. (Putnová: Na co kvóty nestačí, 2014) Tím už však poukazuje na jiný problém, který spočívá v tom, že péče o potomky či stárnoucí rodiče je v očích společnosti mnohem méně oceňovaná než zvládání profese.

Vzhledem k tomu, že strana vznikla teprve před šesti lety, mohla se účastnit zatím pouze dvou parlamentních voleb. Podívejme se na poměr kandidátů a kandidátek do poslanecké sněmovny (Tabulka č. 11) a zvolených poslanců a poslankyň (Tabulka č. 12) za dobu existence TOP 09. Jak vidíme, v obou volbách do poslanecké sněmovny bylo v konečném důsledku oproti mužům zvoleno větší procento žen, než se nacházelo na kandidátních listinách. Tento trend můžeme z předešlých porovnávaných stran najít pouze u KSČM. Zároveň bylo v obou volbách zvoleno více než 26 % žen z celkového počtu zvolených poslanců, čehož nedosáhl žádný z předchozích uvedených subjektů. Zdali se tento trend bude vyvíjet stejným směrem, bude možné určit až po dalších parlamentních volbách. Opět se zde nabízí logický úsudek, že ačkoliv se strana staví k zavádění kvót odmítavě, soutěž o posty a konkurence vytváří příznivé podmínky a motivuje ženy k aktivní účasti v politice.

Tabulka č. 11: Kandidáti do poslanecké sněmovny za TOP 09 v letech 2010-2013

	celkem		muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
2010	342	100,00	259	75,73	83	24,27
2013	343	100,00	280	81,63	63	18,37

(ČSÚ, 2015)

Tabulka č. 12: Poslanci poslanecké sněmovny za TOP 09 v letech 2010-2013

	celkem		muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
2010	41	100,00	30	73,17	11	26,83
2013	26	100,00	19	73,08	7	26,92

(ČSÚ, 2015)

5. 5. Úsvit přímé demokracie

Přesuňme se nyní k nejmladším subjektům českého stranického systému, které uspěly v parlamentních volbách. Jedním z nich je hnutí Úsvit přímé demokracie (dále jen Úsvit), které vzniklo před parlamentními volbami v roce 2013.

Nově vzniklý subjekt zažil přímo raketový start. Jeho populisticky zaměřený program, jehož hlavním cílem je “zastavit politický marasmus v naší zemi posílením prvků přímé demokracie v našem politickém systému” (Stanovy politického hnutí Úsvit přímé demokracie, 2014), podaný veřejnosti charismatickým předsedou Tomiem Okamurou, oslovil celkem 342 339 voličů a voliček, což pro hnutí znamenalo 6,88 % hlasů a otevřenou bránu do poslanecké sněmovny. (Český statistický úřad, 2013)

Toto politické hnutí má dle svých stanov spojovat osoby napříč politickým spektrem, které spojuje stejný cíl - v případě Úsvitu je to touha po přímé demokracii, odvolatelnosti politiků, změna Ústavy ČR a mnoho dalšího. (Stanovy politického hnutí Úsvit přímé demokracie, 2014) Z této informace je patrné, že se jeho členové nemusí nutně shodovat ve všech otázkách veřejného života. Nicméně v otázce zavádění kvót pro ženy do politiky tomu tak víceméně je.

Například podle předsedy Úsvitu Tomia Okamury by zavedení kvót jen snížilo kvalitu kandidátních listin. Argumentuje tím, že by strany byly nuceny umístit na listinu jakoukoliv ženu bez ohledu na její schopnosti. (Kvóty pro ženy v politice? Dienstbier plácá nesmysly, rozčiluje se Okamura, 2014) Zároveň však poukazuje na důležitý faktor. Ve stejném mediálním výstupu¹⁷ prohlašuje, že “kandidátní listina je formalita - rozhodující jsou volitelná místa.” Z toho vyplývá, že předseda hnutí si je vědom toho, že problém nedostatečné reprezentace spočívá především v tom, na jakých místech se ženy na kandidátních listinách objevují, nicméně k řešení tohoto problému a k prosazování žen na vyšší místa na listinách se staví pořád odmítavě. (Kvóty pro ženy v politice? Dienstbier plácá nesmysly, rozčiluje se Okamura, 2014)

Protože se jedná o mladý, nově vzniklý politický subjekt, který má za svou historii pouze jeden úspěch v parlamentních volbách, nemůžeme zatím sledovat vývoj procentuálního zastoupení žen tak jako u předešlých politických stran. Pro úplnost jen doplním, že v jediných parlamentních volbách, ve kterých Úsvit zatím kandidoval obsadil na kandidátních listinách 77 žen z 342 kandidátů (tj. 22,51 %) a z celkových 14 zvolených poslanců jsou pouze 2 ženy (tj. 14,29 %). (Český statistický úřad, 2013)

5. 6. ANO 2011

Dalším politickým subjektem, který se dostal do poslanecké sněmovny poprvé po volbách 2013, je hnutí ANO 2011 (dále jen ANO). Hnutí ANO se podařilo získat v parlamentních volbách na svou stranu 927 240 voličů a voliček, které znamenaly 18,65 % hlasů. ANO ve volbách skončilo jako druhý nejsilnější politický subjekt¹⁸, a tak, narozdíl od Úsvitu, vstoupilo do vládní koalice.

¹⁷ Rozhovor pro portál EuroZprávy.cz

¹⁸ Nejsilnějším subjektem v těchto volbách byla ČSSD

ANO, které se profiluje jako středopravicové politické hnutí, získalo tolik hlasů převážně na úkor liberálně konzervativní pravicové ODS, ve kterou její voliči a voličky ztratili důvěru. I přes různé programy, vzájemné ideologické rozpory a neshody představitelů těchto stran můžeme najít společná názorová poutka, která obě strany spojují.

Jedním z těchto pomyslných spojení může být právě názor na zavádění kvót pro ženy do politiky. Podobně jako u ODS a ČSSD, pro většinu představitelů a představitelky ANO je rovností rovnost příležitostí. Narážíme zde opět na různost chápání významu tohoto konceptu. Zatímco ČSSD chápe rovnost příležitostí a zavádění kvót jako afirmativní akci, ODS i ANO smýšlí o rovnosti příležitostí jako o rovnosti přístupu k příležitostem, tedy chápe kvóty jako pozitivní diskriminaci. Opět na podporu tohoto tvrzení uvedu příklady mediálních výstupů zástupců hnutí ANO.

Europoslankyně za ANO Dita Charanzová uvádí, že pokud nebudeme vytvářet příznivější podmínky pro efektivní spojení rodinného a pracovního života žen, samy kvóty nejspíše nevyřeší. Za podstatnější považuje například to, aby měly ženy zajištěno dostatečné zázemí v péči o dítě, aby nemusely volit mezi dětmi a kariérou. (Charanzová (ANO): Kvóty pro ženy nejsou samospásné, 2015)

V tom se shoduje například se současnými poslankyněmi za ANO Maxovou či Pastuchovou, podle kterých by při výběru kandidátů mělo rozhodovat to, co daný člověk umí, jaké má zkušenosti a co může nabídnout, (Maxová (ANO): Kvóty a ženy v politice, 2014) a tedy že by nemělo rozhodovat pohlaví, ale odbornost, zkušenost a znalost.

Politika rovných příležitostí je pro hnutí důležitá. Například středočeské předsednictvo má z dvanácti členů šest žen. Místopředsedkyně hnutí a předsedkyně pro středočeský kraj Jaroslava Jermanová dokonce uvádí, že tomu tak je na základě dobrovolné volby členské základny, tedy, že žádná umělá pravidla typu "zip" nebyla nutná. Dodává, že je to tím, že mužští členové hnutí dokážou ocenit přínos, aktivitu a schopnosti svých kolegyně. (Jaroslava Jermanová: Chceme pomoci ženám, a bez kvót, 2013) V místopředsednictvu hnutí navíc z pěti míst zaujímají dvě pozice ženy - kromě Jermanové ještě Radmila Kleslová. (Předsednictvo ANO, 2015)

V předešlé kapitole jsem předložil, že politické hnutí, jak ho chápe Úsvit přímé demokracie, spojuje osoby napříč politickým spektrem - tudíž se mezi nimi mohou objevit různé názorové diference. Tu můžeme najít u hnutí ANO právě v otázce na kvóty pro ženy. Od převládajícího názoru napříč hnutím se odchyluje současná eurokomisařka Věra Jourová¹⁹. Ta se naopak aktivně zasazuje o zavedení kvót pro ženy. Její ambicí je navýšit počet žen v dozorčích radách na 40 % do pěti let (tj. do roku 2020). Současný vývoj považuje za pomalý a proto prosazuje zavedení genderových kvót k urychlení procesu. (Poselství Věry Jourové: zastoupení žen v byznysu, 2015) Zavádění kvót pro ženy do dozorčích rad a do politiky jsou sice dvě odlišné věci, tato informace nám ale může pomoci k dokreslení celého obrazu a pochopení názoru eurokomisařky na celé téma nedostatečné reprezentace žen.

¹⁹ Dříve lídryně hnutí v kraji Vysočina a místopředsedkyně hnutí, později ministryně pro místní rozvoj ve vládě Bohuslava Sobotky

Proto mimo jiné také v prosinci 2014 navštívila jednání české vlády, která v krátkém časovém úseku předtím zaujala odmítavé stanovisko k evropské směrnici, jež má zavést genderové kvóty pro obsazování dozorčích rad velkých firem, a snažila se přesvědčit ministry za hnutí ANO ke změně svého názoru. (Jourová chce ministry přesvědčit o "zdeděných" kvótách, 2014)

V současné době Věra Jourová pracuje na přesvědčování zástupců ostatních členských států k pozitivnímu náhledu na zavedení kvót pro ženy. Pokud by se jí to mělo povést, slíbil Jourové podporu i současný ministr ČR pro lidská práva, Jiří Dienstbier (ČSSD). (Jourová vyrazila do ofenzivy, Česko je o krok blíž kvótám pro ženy, 2015)

Postoj Jourové musíme samozřejmě hodnotit v kontextu její pozice. Mediální výstupy, kterými se prezentuje jako eurokomisařka, zastupují postoj Evropské unie. Nicméně Jourová svůj názor na zvýšení reprezentace žen zastávala ještě předtím, než byla do evropské komise zvolena. (Jourová chce zavést kvóty nejpozději do roku 2015, 2014) Můžeme tak její postoje hodnotit i jako postoj představitelky hnutí ANO.

Zajímavým faktem také je, že ač se většina představitelů a představitelky hnutí staví ke kvótám pro ženy do politiky odmítavě, a prosazuje politiku rovných příležitostí, kterou (jak jsem předložil výše) chápe odlišně než ČSSD, v době formování vládní koalice po posledních parlamentních volbách 2013 se za hnutí ANO dostaly na ministerské posty 2 ženy (Válková, Jourová) a za ČSSD pouze jedna žena (Marksová-Tominová), přičemž oběma stranám bylo schváleno po sedmi ministerských křeslech a premiérem, který navrhoval konečnou podobu vlády je již zmiňovaný Bohuslav Sobotka (ČSSD).

U hnutí ANO opět není možné sledovat vývoj procentuálního zastoupení žen na kandidátních listinách v porovnání s následným počtem zvolených poslankyň. V jediných parlamentních volbách, ve kterých zatím politické hnutí kandidovalo, figurovalo 71 žen z celkového počtu 341 kandidátů (tj. 20,82 %), do poslanecké sněmovny bylo následně zvoleno 10 žen a 37 mužů (procentuální zastoupení žen tedy činí 21,28 %). (Český statistický úřad, 2013)

5. 7. Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová

Poslední současnou parlamentní stranou je Křesťanská a demokratická unie - Česká strana lidová (dále jen KDU-ČSL), která patří k tradičním českým politickým subjektům. Narozdíl však od jiných tradičních stran se jí nepodařilo v každých volbách dostat do parlamentu.²⁰ Na druhou stranu je jediným subjektem v ČR, kterému se podařilo se do parlamentu vrátit po minulém neúspěšném období.

Co se týče žen na kandidátních listinách, KDU-ČSL se jen jednou přiblížila hranici třiceti procent, a to v roce 2010.²¹ (Tabulka č. 13) V posledních volbách v roce 2013 se na kandidátku dostalo něco málo přes dvacet procent. Nejzajímavější je ovšem k porovnání vývoj počtu poslankyň za KDU-ČSL. Zatímco u některých tradičních

²⁰ KDU-ČSL se nedostala do parlamentu ve volbách v roce 2010

²¹ Pozn: Data uvedená v Tabulkách 9 a 10 pro rok 2002 mohou být zkrslující kvůli společné kandidatuře KDU-ČSL v Koalici společně s US-DEU

politických stran jejich počet v průběhu historie postupně s občasnými výkyvy rostl (KSČM, ODS) nebo se snižoval (ČSSD), zde tento počet do roku 2006 osciluje mezi jedenácti a šestnácti procenty (Tabulka č. 14). Ke srovnání bohužel nemáme data z roku 2010, protože v těchto volbách lidovcům nepodařilo překročit pětiprocentní hranici a dostat tak své zástupce do poslanecké sněmovny. KDU-ČSL se však do poslanecké sněmovny vrátila po volbách 2013, dokonce jako jedna ze tří stran, které utvořily vládnoucí koalici. Ze sedmdesátipěti žen celkem na kandidátních listinách však nebyla zvolena ani jedna poslankyně.

Podíváme-li se na kandidátky do posledních parlamentních voleb v roce 2013, zjistíme, že z celkového počtu žen na kandidátních listinách (tedy 75) bylo na prvních deseti místech listiny pouze 23 žen, tedy přibližně dvě třetiny kandidátek za KDU-ČSL se nacházely až v druhé polovině listiny. Pouze ve čtyřech krajích se ženy nacházely na jednom z prvních dvou míst. (Kandidátní listiny pro předčasné volby 2013, 2013)

Tabulka č. 13: Kandidáti do poslanecké sněmovny za KDU-ČSL v letech 1996-2013

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
1996	298	100	258	86.58	40	13.42
1998	298	100	255	85.57	43	14.43
2002	342	100	288	84.21	54	15.79
2006	343	100	275	80.17	68	19.83
2010	343	100	247	72.01	96	27.99
2013	343	100	268	78.13	75	21.87

(ČSÚ, 2015)

Tabulka č. 14: Poslanci poslanecké sněmovny za KDU-ČSL v letech 1996-2013

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
1996	18	100	16	88.89	2	11.11
1998	20	100	17	85	3	15
2002	31	100	27	87.1	4	12.9
2006	13	100	11	84.62	2	15.38
2010	0	-	0	-	0	-
2013	14	100	14	100	0	0

(ČSÚ, 2015)

KDU-ČSL se k otázce zavedení kvót pro ženy do politiky staví odmítavě. Považuje je totiž za protiústavní, diskriminační a věcně chybné. (KDU-ČSL je proti zavádění kvót ve volbách, 2014) Protiústavní v tom smyslu, že narušují ústavní princip rovnosti přístupu k voleným funkcím, diskriminační kvůli náhledu na celý koncept afirmativní akce jako na pozitivní diskriminaci a věcně chybné z toho důvodu, že kvóty neřeší situaci, kdy zástupci jednoho pohlaví nebudou mít zájem se voleb účastnit, přesto strana dostane sankce za nedodržení kvóty. (KDU-ČSL je proti zavádění kvót ve volbách, 2014)

Co se týče změn v předsednictvu strany, prošla KDU-ČSL asi nejbouřlivějším vývojem ze všech srovnávaných stran. Ze současných parlamentních stran se ve vedení

vystřídalo nejvíce předsedů strany, KDU-ČSL je mezi nimi také jedinou politickou stranou, jejímž řízením byla pověřena žena.²² U těchto vrchních představitelů strany se můžeme setkat s lehkou názorovou odlišností. Například bývalý předseda strany Cyril Svoboda z kvót pro ženy udělal jedno ze svých stěžejních předvolebních témat. (Už i muži začali slibovat kvóty pro ženy v politice, 2006) Dostal se tak dokonce do sporu se současným předsedou strany, Miroslavem Kalouskem, který se k této osobní iniciativě Svobody postavil odmítavě.

Pozdější předsedkyně strany a současná europoslankyně za KDU-ČSL Michaela Šojdrová považuje vyšší zastoupení žen za jeden z bodů, které jsou nejen v zájmu strany, ale i v zájmu vyšší soudržnosti společnosti. Plošně uzákoněné kvóty považuje za krajní řešení situace, nicméně zavedení kvót na vnistrostranické úrovni se, dle vlastních slov, nebrání. (Šojdrová (KDU-ČSL): Vyšší zastoupení žen je v zájmu samotných politických stran, 2015)

Současný předseda KDU-ČSL Pavel Bělobrádek zastává názor, že skutečným důvodem nízkého zastoupení žen ve vedoucích funkcích není záměrná diskriminace, ale fakt, že se častěji než muži rozhodnou místo své kariéry více věnovat rodině. (Bělobrádek: KDU-ČSL chce pomoci ženám, ne zavádět kvóty, 2014) V případě, že se ženě podaří skloubit obojí dohromady, pak má šanci na úspěch stejnou jako muž.

Na podporu tohoto přišlo vedení strany v roce 2014 s vizí prorodinné politiky pod názvem *Dupačková strategie*²³, v rámci které má být prosazováno mimo jiné rozšíření nabídky zkrácených úvazků a předškolních zařízení, které by mělo umožnit rodičům, a především ženám, zvládnout jak výchovu dětí, tak profesi. (KDU-ČSL bude v rámci Dupačkové strategie navrhovat family friendly opatření, 2014)

Závěr

Tato práce si kladla za úkol analyzovat postoje českých parlamentních stran k problematice afirmativní akce týkající se politické reprezentace žen, jejich návrhy a programové body týkající se reprezentace žen v politice a zavádění kvót pro ženy. U politických subjektů, které existují déle je reflektován i vývoj zastoupení žen v časovém období od vzniku České republiky (1993) do současnosti. V první části práce byly vymezeny hlavní pojmy, jimiž jsou v prvé řadě afirmativní akce, pozitivní diskriminace, kvóty a jejich typologie, se kterými se následně práce následně operuje a seznámili jsme se i s některými argumenty, které jsou využívány k podkládání obou názorů v debatě o zavádění kvót pro ženy do politiky. Toto vymezení mělo posloužit k lepší orientaci v textu i k jeho samotnému pochopení.

Další část práce se již podrobněji zabývala současnou situací zastoupení žen a mužů v politice v České republice a vývoji této situace na různých politických úrovních. Zkoumanými orgány byly: obě komory parlamentu České republiky (poslanecká sněmovna a senát), vláda, evropský parlament a zastupitelstva krajů a obcí. Zde jsme zjistili, že nejvyšší procentuální zastoupení žen v současnosti se nachází v zastupitelstvech města obcí (27,1 %), ve všech ostatních orgánech se poměr žen

²² Mezi 29. 5. a 20. 11. 2010 úřadující předsedkyní strany Michaela Šojdrová

²³ Prezentována KDU-ČSL také jako *Family Friendly politika*

k mužům pohybuje okolo 1:5, tedy vyjádřeno v procentech kolem 20%. Ve většině oblastí však zastoupení žen zaznamenalo růst v časovém úseku od vzniku České republiky do současnosti nejen ve fakticky zvolených zastupitelkách, ale také na kandidátních listinách. Výjimku tvoří vláda ČR, která má specifické postavení kvůli způsobu obsazování postů ve vládě - zatímco ve volbách mají voliči měnit pořadí na kandidátních listinách pomocí preferenčních hlasů, v případě jmenování je to nemožné.

V poslední části se pak práce věnuje jednotlivým politickým subjektům ČR - v průběhu výzkumu jsem musel v rámci přehlednosti práce a jejího rozsahu modifikovat část původního cíle a stanovil jsem si kritérium pro analýzu politických subjektů. Tím kritériem je úspěch v posledních českých volbách do poslanecké sněmovny v roce 2013. Mezi zkoumané subjekty (současné parlamentní strany) tedy patří jak tradiční politické strany (ČSSD, KSČM, ODS, KDU-ČSL), tak nově vzniklé strany a politická hnutí (TOP 09, ANO 2011, Úsvit přímé demokracie).

Kvóty pro ženy do politiky jsou veřejností často považovány za krajní řešení, které místo toho, aby situaci pomohly, existující bariéry naopak prohloubí a celý vývoj v konečném důsledku neúmyslně o několik let či desítek let zbrzdí. Jedinou z porovnávaných stran, která se pokusila o implementaci vnitrostranických kvót pro ženy je ČSSD. Přesto ze získaných dat můžeme vyčíst, že ačkoliv počet žen na kandidátních listinách stoupá, počet zvolených poslankyň klesá téměř zrcadlově. Nejvyšším zastoupením žen se může chlubit KSČM a to jak na kandidátních listinách, tak v počtu reálně zvolených poslankyň. Kromě ČSSD je také KSČM jedinou současnou parlamentní stranou, která na zavádění kvót nahlíží pozitivně a ačkoliv zatím nemá ve svých stanovách uvedenou žádnou povinnost obsazovat nějaké procento žen do funkcí, uplatňuje systém tzv. povinných doporučení pro obsazování vnitrostranických orgánů.

Z této práce můžeme vyvodit, že je možné rozdělit české politické strany podle toho, jak na celou problematiku zavádění kvót pro ženy nahlíží (pro levicové strany je typický náhled afirmativní akce, pro liberálně-pravicové a konzervativní strany spíše hledisko pozitivní diskriminace). Subjekty jako ODS, ANO, TOP 09 či Úsvit se o implementaci kvót ani nesnaží a přitom vykazují ve výsledku srovnatelné procentuální zastoupení žen jako ty subjekty, které se tuto participaci snaží uměle navýšit pomocí přijímání různých opatření.

Z toho, že počet žen na kandidátních listinách se za období od vzniku České republiky zvýšil, můžeme usuzovat, že česká společnost je v současné době poměrně pozitivně naladěná ve prospěch výraznějšího politického zastoupení žen. Soudit tak můžeme díky datům sebraným u tradičních porovnávaných politických stran (ČSSD, KSČM, ODS, KDU-ČSL), z nichž každá vykazuje nárůst procentuálního zastoupení žen na kandidátních listinách za posledních dvacet let téměř o deset procent.

Při analýze postojů stran můžeme narazit na nesoulad některých vyjádření a reálných kroků členů těchto stran s oficiálními programy. Na tento rozpor jsem poukázal například při jmenování stínové vlády Bohuslavem Sobotkou v roce 2010 (viz 5. 1. Česká strana sociálně demokratická) nebo při příležitosti sporu Cyrila Svobody s Miroslavem Kalouskem, kdy Svoboda postavil zavedení kvót pro ženy jako jedno ze svých stěžejních předvolebních témat a šel tak proti oficiálnímu stanovisku KDU-

ČSL (viz 5. 7. Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová). Mnohem uvolněnější vazby mezi názory jednotlivce a subjektu se objevují u politických hnutí, které mají spojovat osoby napříč politickým spektrem za konkrétním cílem.

V práci se objevují odkazy na některá opatření, která byla přijata teprve nedávno a tudíž je nemožné odhadnout jejich dopad a snažit se srovnávat jejich důsledky. Také se ukázalo jako problematické v rozsahu této práce relevantně zpracovat a prokázat či vyvrátit souvislost mezi změnou na vedoucích místech ve straně a změnou priorit, které strany tématu politické reprezentace žen příkládají.

Summary

The aim of this thesis was to find out the importance of the women quotas topic for the parties in their election programmes and regulations and whether there is a clash between what parties declare and how they act in the real political life. In the first part of the thesis author summarized theoretical concepts used in thesis and focused on the difference in understanding quotas as affirmative action or positive discrimination. In the second part the aim was to focus on current women's political representation on different levels and its development in last twenty years. Finally, the author analysed programmes and articles of all current parliamentary parties and opinions of their members presented in media.

The only party which attempted to implement intraparty quotas was the social democratic party (ČSSD), the highest percentage of women on candidate list and/or elected deputies can we find in the Czech Communist Party (KSČM). The author's conclusion is that although it is possible to divide political subjects into groups according to their opinions on quotas for women, we cannot tell which conditions given by the parties can increase political representation of women because we can see in the thesis that these conditions generate comparable results.

Použitá literatura

Odborné články a monografie:

DAHLERUP, Drude. Increasing Women's Political Representation: New Trends in Gender Quotas. In: BALLINGTON, Julie a Azza M KARAM. *Women in parliament: beyond numbers*. Rev. ed. Stockholm, Sweden: International IDEA, 2005, 265 p. Handbook series (International Institute for Democracy and Electoral Assistance: Unnumbered). ISBN 9185391190.

DAHLERUP, Drude. *Women, quotas and politics*. New York: Routledge, 2006, xii, 312 p. ISBN 0415375495.

JONES, James. The Origins of Affirmative Action, UC Davis Law Review, 1988
Jones, James. *The Origins of Affirmative Action*, Davis Law Review, University of California. 1998, 383 p.

KRANZ, Rachel. *Affirmative action*. New York: Facts on File, 2002, 296 p. ISBN 0816047332.

KROOK, Mona Lena, Sarah CHILDS. Critical Mass Theory and Women's Political Representation. *Political studies*. 2008, vol. 56, pp. 725–736. ISSN: 1467-9248

MATLAND, Richard E., Kathleen A. MONTGOMERY. *Women's access to political power in post-communist Europe*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2003, xxiii, 369 s. Gender and politics. ISBN 0-19-924686-6.

SHVEDOVA, Nadezhda. Obstacles to Women's Participation in Parliament. In: BALLINGTON, Julie a Azza M KARAM. *Women in parliament: beyond numbers*. Rev. ed. Stockholm, Sweden: International IDEA, 2005, 265 p. Handbook series (International Institute for Democracy and Electoral Assistance: Unnumbered). ISBN 9185391190.

Elektronické zdroje:

Bělobrádek: KDU-ČSL chce pomoci ženám, ne zavádět kvóty. *Parlamentní listy* [online]. Praha: Our Media a.s., c2014, [cit. 2015-04-28]. Dostupný z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Belobradek-KDU-CSL-chce-pomoci-zenam-ne-zavadet-kvoty-349526>

CLINTON, B.: Remarks on Affirmative Action. In: *President's Address in National Archives* [online], Washington D.C.: 1995, [cit. 2015-04-28]. Dostupný z: <http://www.americanreview.us/affirm1.htm>

Členové vlády České republiky. *Vláda České republiky* [online] Praha: Vláda ČR, c2014, [cit. 2015-05-01]. Dostupný z: <http://www.vlada.cz/cz/vlada/>

Europoslanecký klub ODS: Odmítáme kvóty pro ženy ve správních radách soukromých společností. *Občanská demokratická strana* [online]. Praha: ODS, c2012, [cit. 2015-03-15]. Dostupný z: <http://www.ods.cz/clanek/1144-odmitame-kvoty-pro-zeny-ve-spravnich-radach-soukromych-spolecnosti>

Charanzová (ANO): Kvóty pro ženy nejsou samospásné. *Parlamentní listy* [online]. Praha: Our Media a.s., c2015, [cit. 2015-04-28]. Dostupný z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Charanzova-ANO-Kvoty-pro-zeny-nejdou-samospasne-365868>

Jaroslava Jermanová: Chceme pomoci ženám, a bez kvót. *Ano bude líp* [online]. Praha: ANO, c2013, [cit. 2015-05-01]. Dostupný z: <http://www.anobudelip.cz/cs/onas/aktuality/novinky/jaroslava-jermanova/-chceme-pomoci-zenam-a-bez-kvot-11310.shtml>

Jourová chce ministry přesvědčit o "zděděných" kvótách. *Týden.cz* [online]. Praha: Empresa media a.s., c2014, [cit. 2015-05-02]. Dostupný z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/jourova-chce-ministry-presvedcit-o-zdedenych-kvotach_327360.html#.VUNvOvntlHw

Jourová chce zavést kvóty nejpozději do roku 2015. *EurActiv* [online]. Praha: EU-Media s.r.o., c2014, [cit. 2015-05-12]. Dostupný z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/jourova-chce-zavest-kvoty-nejpozdeji-do-roku-2015-012199>

Jourová vyrazila do ofenzívy, Česko je o krok blíž kvótám pro ženy. *ČT 24* [online]. Praha: Česká televize, c2015, [cit. 2015-05-04]. Dostupný z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/306052-jourova-vyrazila-do-ofenzivy-cesko-je-o-krok-bliz-kvotam-pro-zeny/>

Kandidátní listiny pro předčasné volby 2013. *Volební kalkulačka* [online]. Praha: Creative Commons, c2013, [cit. 2015-04-05]. Dostupný z: <http://volebnikalkulacka.cz/kandidatky-volby-2013/>

KDU-ČSL bude v rámci Dupačkové strategie navrhopvat family friendly opatření. *KDU-ČSL* [online]. Praha: KDU-ČSL, c2014, [cit. 2015-05-06]. Dostupný z: <http://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2014/tz-kdu-csl-bude-v-ramci-dupackove-strategie-navrho>

KDU-ČSL je proti zavádění kvót ve volbách. *Parlamentní listy* [online]. Praha: Our Media a.s., c2014, [cit. 2015-04-28]. Dostupný z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/KDU-CSL-je-proti-zavadeni-kvot-ve-volbach-332499>

Kohoutová chce do Senátu: Kvóty mě uráží, ženy se prosadí samy. *Echo 24* [online]. Praha: Echo Media a.s., c2014, [cit. 2015-04-13]. Dostupný z: <http://echo24.cz/a/wXisU/kohoutova-chce-do-senatu-kvoty-me-urazi-zeny-se-prosadi-samy>

Kvóty pro ženy v politice? Dienstbier plácá nesmysly, rozčiluje se Okamura. *Eurozprávy.cz* [online]. Praha: ActiveSolutions s.r.o., c2014, [cit. 2015-04-18]. Dostupný z: <http://domaci.eurozpravy.cz/politika/96376-kvoty-pro-zeny-v-politice-dienstbier-placa-absolutni-nesmysly-rozciluje-se-okamura/>

Langšádlová: Budeme rádi za více aktivních žen v politice. *TOP 09* [online]. Praha: TOP 09, c2015, [cit. 2015-04-15]. Dostupný z: <http://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/langsadlova-budeme-radi-za-vice-aktivnich-zen-v-politice-18060.html>

Maxová (ANO): Kvóty a ženy v politice. *Parlamentní listy* [online]. Praha: Our Media a.s., c2014, [cit. 2015-04-28]. Dostupný z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Maxova-ANO-Kvoty-a-zeny-v-politice-336210>

Pastuchová (ANO): Kvóty ne. Ale - ženy mají smysl pro kompromis, sociální cítění a lepší slovník. *Parlamentní listy* [online]. Praha: Our Media a.s., c2015, [cit. 2015-04-28]. Dostupný z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Pastuchova-ANO-Kvoty-ne-Ale-zeny-maji-smysl-pro-kompromis-socialni-citeni-a-lepsi-slovník-367845>

Poselství Věry Jourové: zastoupení žen v byznysu. In: Youtube [online], 23. 3. 2015 [cit. 2015-03-23]. Dostupný z: <https://www.youtube.com/watch?v=RIfz1Ysswik&feature=youtu.be>

Protokol 27. sjezdu ČSSD. Praha: Česká strana sociálně demokratická, 1995, 186 s.

Předsednictvo ANO, *Ano bude líp* [online]. Praha: ANO, c2015, [cit. 2015-05-01]. Dostupný z: <http://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/nasi-lide/predsednictvo/>

Putnová: Na co kvóty nestačí. *TOP 09* [online]. Praha: TOP 09, c2014, [cit. 2015-02-15]. Dostupný z: <http://www.top09.cz/co-delame/komentare/putnova-na-co-kvoty-nestaci-17503.html>

RAKUŠANOVÁ, Petra. Česká politika: ženy v labyrintu mužů?. In: Fórum 50%, [online]. Praha: Fórum 50%, 2006, 22s. [cit. 2015-04-28]. Dostupný z: <http://padesatprocent.cz/docs/zeny-labyrint-muzu.pdf>

Rozhovor Vladimíra Špidly pro časopis Ventil. Vladimír Špidla [online]. Praha: Vladimír Špidla, c2013, [cit. 2015-05-13]. Dostupný z: <http://www.vladimirspidla.cz/cz/2013/08/rozhovor-vladimira-spidla-pro-casopis-ventil/>

Řápková (ODS): Jak umělé kvóty poškozují ženy. *Parlamentní listy* [online]. Praha: Our Media a.s., c2013, [cit. 2015-04-28]. Dostupný z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Rapkova-ODS-Jak-umele-kvoty-poskozují-zeny-261737>

Seznam politických stran. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha: MVČR, c2015, [cit. 2015-01-05]. Dostupný z: <http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politicky-stran/>

Stanovy ČSSD. Česká strana sociálně demokratická [online]. Praha: ČSSD, c2013, [cit: 2015-03-15]. Dostupný z: <http://www.cssd.cz/ke-stazeni/stanovy/>

Stanovy KSČM. KSČM [online]. Praha: *KSČM*, c2012, [cit.2015-05-12]. Dostupný z: <https://www.kscm.cz/nase-strana/stanovy>

Stanovy ODS. *Občanská demokratická strana* [online]. Praha: ODS, c2014, [cit: 2015-03-15]. Dostupný z: <http://www.ods.cz/stanovy>

Stanovy politického hnutí Úsvit přímé demokracie. *Úsvit přímé demokracie* [online]. Praha: Hnutí Úsvit, c2014, [cit. 2015-04-18]. Dostupný z: <http://www.hnutiusvit.cz/wp-content/uploads/2013/04/stanovy2014.pdf>

Stanovy TOP 09. *TOP 09* [online]. Praha: TOP 09, c2013, [cit. 2015-02-15]. Dostupný z: <http://www.top09.cz/dokumenty/stanovy/>

Stínová vláda ČSSD: žádné překvapení. *Fórum 50 %* [online]. Praha: Fórum 50 %, c2009, [cit. 2015-04-25]. Dostupný z: <http://padesatprocent.cz/cz/zeny-v-politice/vlada-cr/stinova-vlada-cssd-zadne-prekvapeni>

Šojdrová (KDU-ČSL): Vyšší zastoupení žen je v zájmu samotných politických stran. *Parlamentní listy* [online]. Praha: Our Media a.s., c2015, [cit. 2015-04-28]. Dostupný z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Sojdrova-KDU-CSL-Vyssi-zastoupeni-zen-je-v-zajmu-samotnych-politickych-stran-355114>

ŠPRINCOVÁ, Veronika. Kvóty a další opatření pro vyšší zastoupení žen v politice. In: *Fórum 50 %* [online]. Praha: Fórum 50%, 2012, 24s. [cit. 2015-05-11]. Dostupný z: http://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/kvoty_a_dalsi_opatreni_pro_vyssi_zastoupeni_zen_v_politice.pdf

Už i muži začali slibovat kvóty pro ženy v politice. *Idnes.cz* [online]. Praha: Mafra a.s., c2006, [cit. 2015-04-29]. Dostupný z: http://zpravy.idnes.cz/uz-i-muzi-zacali-slibovat-kvoty-pro-zeny-v-politice-fhg-/domaci.aspx?c=A060313_092153_domaci_mr

Výsledky voleb a zastoupení žen v senátu 1996-2014. *Fórum 50 %* [online]. Praha: Fórum 50 %, c2014, [cit. 2015-04-25]. Dostupný z: <http://padesatprocent.cz/cz/zeny-v-politice/senat/vysledky-voleb-a-zastoupeni-zen-v-senatu-pcr-1996-2014>

Vývoj zastoupení žen v poslanecké sněmovně 1996-2013. *Fórum 50 %* [online]. Praha: Fórum 50 %, c2013, [cit. 2015-04-25]. Dostupný z: <http://padesatprocent.cz/cz/zeny-v-politice/poslanecka-snemovna/vyvoj-zastoupeni-zen-v-pszp-cr-1996-2013>

Zeman: Kvóty pro ženy na kandidátkách ČSSD jsou urážkou. *E15.cz* [online]. Praha: Mladá Fronta a.s., c2015, [cit. 2015-05-2013]. Dostupný z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/zeman-kvoty-pro-zeny-na-kandidatkach-cssd-jsou-urazkou-1171697>

Zpráva o řízení evropských společností. *Evropský parlament* [online] Praha: Europa.eu, c2012, [cit.2015-03-25]. Dostupný z:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2012-0051+0+DOC+XML+V0//CS#title6>

Ženíšek: Kvóty pro ženy. *TOP 09* [online]. Praha: TOP 09, c2013, [cit. 2015-02-15]. Dostupný z: <http://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/zenisek-kvoty-pro-zeny-14538.html>

Ženy v českých vládách 1992 – 2014 . *Fórum 50 %* [online]. Praha: Fórum 50 %, c2014, [cit. 2015-04-25]. Dostupný z: <http://padesatprocent.ecn.cz/cz/zeny-v-politice/vlada-cr/zeny-ve-vladach>

Ženy v politice. *Fórum 50 %* [online]. Praha: Fórum 50 %, c2014, [cit. 2015-04-25]. Dostupný z: <http://padesatprocent.cz/cz/zeny-v-politice>